

De altfel trebuie spus că și operele propriu-zis beletristice *Trei Morți* și *Cinzele din sat* — adică pătrunse de caracter popular — afirmă dragoste și admirație pentru omul din popor, pentru virtuțile și modul lui de viață și mărturiseau tot atita ură față de reprezentanții claselor dominante, condam-nând și felul lor de trai și întreaga orînduire clădită de ei.

Înalta valoare educativă a scrierilor lui Tolstoi, condiționată în primul rînd de ascutimea lor critică, a determinat nu numai prezența traducerilor mai sus-amintite în paginile diferitelor periodice legate de mișcarea muncitorească, dar a stimulat cunoașterea largă a operei sale de către masele de cititori democrați.

E interesant de remarcat că cele mai de seamă reviste și ziare situate pe pozițiile de luptă ale muncitorimii își îndeamnă cititorii să facă cunoștință cu opera lui Tolstoi. De pildă «Lumea Nouă»¹⁷ recomandă cititorilor săi cercetarea colecției *Biblioteca de popularizare* ale cărei «numere următoare vor aduce traduceri din Lev Tolstoi», pentru a semna apoi la un scurt interval apariția în această colecție a unui volum de *Nuvele și povestiri populare* ale scriitorului rus.

Revista «Facla»¹⁸ indică spre lectură broșurile lui Tolstoi *Viața, religia, patria, armata, averea și Cei care trăiesc și cei care mor*, apărute în colecția «Biblioteca Facla», precum și o serie de broșuri ale aceluiași scriitor publicate de biblioteca «Lumen»¹⁹ (*Viața, amorul, fericirea, știința și religia, Să nu ucizi! Există Dumnezeu?*), nuvelele *Stăpîn și slugă, Revoluționarii* etc. Ziarul «Lupta» («România Muncitoare»²⁰) recomandă cititorilor săi ca «profitînd de răgazul ce-l acordă zilele de vacanță să citească următoarele lucrări iscălite de cele mai mari figuri ale omenirii: Tolstoi — *Religia mea* (răspuns la excomunicarea sa de către sinodul rus), Tolstoi — *Ura, K. Marx — Capitalul...*» și populariza și alte opere ale scriitorului rus ca *Prizonierul din Caucaz, Cîl pămînt îi trebuie unui om* (apărute în biblioteca «Luceafărul»)²¹.

Interesul și prețuirea pentru creația lui Tolstoi apar și mai evident din articolele consacrate personalității marelui scriitor rus sau operelor sale precum și din diferitele însemnări, mențiuni, note bio-bibliografice etc. «Scriitor de geniu», «expresiunea cea mai înaltă a nobleței sufletești și a umanitarismului» îl caracterizează într-un articol din 1886 «Revista Socială»²². «Scriitorul cel mai citit» în Europa, «una din individualitățile cele mai strălucitoare ale lumii literare europene» îl numește ziarul «Lumea Nouă»²³. «Mare scriitor rus» ale cărui «opere geniale smulse din inima unui veac, nu au rămas numai în Rusia, ci au trecut granițele» ni-l prezintă «România Muncitoare»²⁴.

Găsim în paginile periodicelor muncitorești însemnări și informații despre viața și personalitatea scriitorului rus (de pildă în «Lumea Nouă» pe 1894²⁵ o știre despre coloniile de tolstoeni, iar în 1895²⁶ o informație despre o scrisoare de protest adresată de Tolstoi țarului în legătură cu lichidarea zemstvelor,

¹⁷ «Lumea Nouă», 1895, nr. 125, 16 martie, p. 3.

¹⁸ «Facla», 1911, nr. 1.

¹⁹ «Facla», 1910, nr. 4.

²⁰ «Lupta» («România Muncitoare»), 1916, nr. 141, 19 iunie, p. 2.

²¹ «România Muncitoare», 1912, nr. 1, 1 ianuarie, p. 6.

²² Bibliografie, S. Tihomirov — *La Russie politique et sociale* — «Revista socială», Iași, 1886, nr. 1, noiembrie, pp. 44—48.

²³ «Lumea Nouă», 1895, nr. 193, 29 mai, pp. 2—3.

²⁴ A. Costin, Tolstoi, «România Muncitoare», 1908, nr. 32, 4 sept. p. 2.

²⁵ Colonii tolstoieni, «Lumea Nouă», 1894, nr. 1, 2 noiembrie, p. 3.

²⁶ Tolstoi și țarul, «Lumea Nouă», 1895, nr. 100, 19 februarie, p. 2.